

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
імені професора І. М. Брюховецького

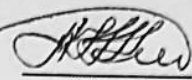
Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Економіка навколишнього середовища

Спеціальність	076 Підприємництво та торгівля
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)

Розробник:

Сергій БАШЛАЙ, к.е.н., доцент, доцент кафедри

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від « <u>02</u> » <u>06</u> 202 <u>6</u> р. № <u>16</u>
	Завідувач кафедри Олександр КОВБАСА (підпис)

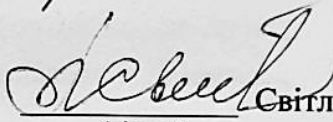
Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Сергій БАШЛАЙ

Декан факультету,
де реалізується освітня програма

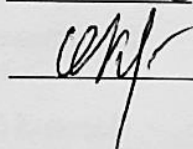

(підпис)

Світлана ЛУКАШ

Рецензія на робочу програму надана:

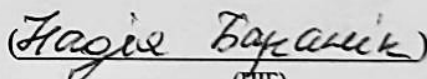

Олександр КОВБАСА

Ольга КОВАЛЬОВА

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 15. 06 2026 р.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Економіка навколишнього середовища			
2.	Факультет/кафедра	Економіки і менеджменту / Економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького			
3.	Статус ОК	Вибірковий			
4.	ОК може бути запропонований для	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність			
5.	Рівень НРК	6-й			
6.	Семестр та тривалість вивчення	8 семестр, 12 тижнів			
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5			
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття)		Самостійна робота	
		Лекційні	Практ./семінар.	Лабораторні	102 / 122
		24 / 14	24 / 14	-	
9.	Мова навчання	Українська			
10.1	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович			
10.2	Контактна інформація	serhii.bashlai@snau.edu.ua; ауд. 403а-е.			
11.	Загальний опис освітнього компонента	Зміст освітнього компоненту формується на основі об'єктивних законів розвитку природи, вивчає закономірності раціонального соціально-економічного розвитку суспільства. Академічний курс базується на сучасних методах обґрунтування взаємозв'язку між екосистемами, соціальними спільнотами та економічними системами, а також результатах дослідження умов, що здатні забезпечити стійкий стан і прогресивний розвиток зазначених систем.			
12.	Мета освітнього компонента	Формування у здобувачів вищої освіти цілісного світогляду та навичок сучасного системного мислення щодо екологічно обґрунтованих пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства, а також пошуку найбільш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей			
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	ОК базується на вивченні систем інноваційних технологій в с.-г. виробництві, організації виробництва та ін. Є основою для економіки і організації інноваційної діяльності.			
14.	Політика академічної доброчесності	Вимагає дотримання здобувачами вищої освіти академічних принципів роботи, зокрема щодо: самостійного виконання навчальних завдань та вчасного і організованого подання робіт на перевірку; недопущення плагіату та списування; коректного цитування; доброчесного використання ІІІ та ін. У випадку виявлення їхнього порушення до здобувача вищої освіти можуть бути вжиті заходи, передбачені положеннями «Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ» від 28.10.2024 р. № 453/од.			
15.	Посилання на курс на навч. платформі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5817			
16.	Ключові слова	Навколишнє середовище, економіка природокористування, раціональне природокористування, природні ресурси, соціальне підприємництво, принципи сталого розвитку та ін.			

2. ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

<p align="center">Результати навчання за ОК:</p> <p align="center">Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»</p>	Як оцінюється РНД
ДРН 1. Розуміти, як діяти соціально відповідально та свідомо.	Тести множинного вибору
ДРН 2. Аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.	Тести множинного вибору, вирішення ситуаційних завдань
ДРН 3. Розуміти доцільність технологічних новацій в аграрному виробництві та знати як визначати їхню роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку аграрних підприємств.	Тести множинного вибору, розв'язання практичних завдань

3. ЗМІСТ ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з				
	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	
<p>Тема 1. <i>Загальні відомості про економіку навколишнього середовища</i></p> <p>1. Еколого-економічна сутність природокористування та основні передумови виникнення науки.</p> <p>2. Предмет, мета, завдання та методи дисципліни.</p>	2	-	2	2	10	15	<p>Основна: 1-5, 7, 9, 13</p> <p>Додаткова: 2, 4, 5</p>
<p>Тема 2. <i>Еколого-економічні показники</i></p> <p>1. Наукові основи раціонального користування компонентами навколишнього середовища</p> <p>2. Загальні принципи раціонального природокористування.</p> <p>3. Сутність, показники та індикатори сталого розвитку.</p>	2	2	2	2	14	15	<p>Основна: 1-3, 5-10</p> <p>Додаткова: 1, 3, 6</p>

<p>Тема 3. <i>Економічний механізм раціонального природокористування</i></p> <p>1. Сутність і структура економічного механізму раціонального природокористування.</p> <p>2. Оцінка природних факторів.</p> <p>3. Плата за використання природних ресурсів.</p>	4	2	4	2	14	17	<p>Основна: 1-3, 5, 7-10, 13</p> <p>Додаткова: 2-5</p>
<p>Тема 4. <i>Економічна ефективність природоохоронних заходів</i></p> <p>1. Сутність ефективності природоохоронних заходів.</p> <p>2. Визначення економічної ефективності природоохоронних заходів.</p>	2	2	2	-	14	15	<p>Основна: 1, 5, 6-9, 11-13</p> <p>Додаткова: 1, 3, 5</p>
<p>Тема 5. <i>Еколого-економічні питання користування земельними ресурсами</i></p> <p>1. Основи та принципи оцінки земель.</p> <p>2. Забруднення земельних угідь в аграрному виробництві та його наслідки.</p> <p>3. Оцінка економічних збитків від забруднення земельних ресурсів.</p>	4	2	4	2	12	17	<p>Основна: 1-3, 6-10, 12</p> <p>Додаткова: 2-5</p>
<p>Тема 6. <i>Лісові ресурси: охорона, економічна оцінка та передумови ефективного користування</i></p> <p>1. Склад та економічна оцінка лісів.</p> <p>2. Економічний механізм використання лісових ресурсів.</p> <p>3. Визначення збитків від нераціонального використання лісів.</p>	4	2	4	2	12	15	<p>Основна: 1-9, 11-13</p> <p>Додаткова: 2-5</p>

<p>Тема 7. <i>Водні ресурси, їх охорона, оцінка та наслідки використання</i></p> <p>1. Економічна оцінка водних ресурсів.</p> <p>2. Визначення збитків від нераціонального використання водних ресурсів та їхнього забруднення</p>	4	2	4	2	12	15	<p>Основна: 1-8, 12-13</p> <p>Додаткова: 2-5</p>
<p>Тема 8. <i>Проблеми екологізації аграрного виробництва</i></p> <p>1. Природні ресурси України, що підлягають використанню в аграрній сфері</p> <p>2. Природно-господарські системи</p> <p>3. Економічний механізм забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва</p>	2	2	2	2	14	15	<p>Основна: 1, 8, 12-13</p> <p>Додаткова: 2-7</p>
Всього	24	14	24	14	102	122	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання	Кіль-ть годин	Методи навчання	Кіль-ть годин
ДРН 1. Розуміти, як діяти соціально відповідально та свідомо.	Обговорення актуальних питань; вирішення ситуаційних завдань	12	Робота з додатковими джерелами інформації; підготовка презентацій; складання оглядових звітів	30
ДРН 2. Аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.	Робота з практичними кейсами; робота з реальними даними; розв'язання практичних завдань	20	Робота з додатковими джерелами інформації; розробка та обґрунтування проєктів управлінських рішень	34

ДРН 3. Розуміти доцільність технологічних новацій в аграрному виробництві та знати як визначати їхню роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку аграрних підприємств.	Робота з практичними кейсами; робота з реальними даними агрокомпаній	16	Робота з додатковими джерелами інформації; підготовка есе; розробка та обґрунтування власних проєктів	38
--	--	----	---	----

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	РЗ 1 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 7 тижня
2.	РЗ 2 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 14 тижня
3.	Тестування (мінімум 2 блоки x 15 балів)	30 балів / 30 %	Протягом семестру
4.	Екзамен	30 балів / 30 %	За графіком сесії

5.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
РЗ	<10 балів	10-13 балів	14-17 балів	18-20 балів
	Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)	Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні	Завдання виконано, але існують несуттєві помилки	Завдання повністю виконано. Помилки відсутні
Тестування	<8 балів	8-10 балів	11-13 балів	14-15 балів
	Правильних відповідей на тестові завдання менше половини	Правильних відповідей на тестові завдання 50-70 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання 71-90 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання більше 90 %
Екзамен	<15 балів	15-20 балів	21-26 балів	27-30 балів

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
2	Самооцінка знань в програмі Mentimeter	По закінченню кожної теми

3	Виконання завдань за допомогою додатку Microsoft Excel	Під час виконання практичних завдань
4	Письмовий зворотний зв'язок на розв'язки завдань	Протягом 1 тижня після виконання

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Екологічна економіка / Л. Г. Мельник. Суми: Університетська книга, 2023. 346 с.

2. Економіка довкілля і природних ресурсів. Тексти лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка довкілля і природних ресурсів» усіх форм навчання / Укладач: Мініна О. В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. 198 с.

3. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.

4. Економіка природокористування та природо-охоронної діяльності: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 183 – Технології захисту навколишнього середовища / Є. Г. Пономаренко, О. С. Ломакіна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 158 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

6. Економіка навколишнього середовища: конспект лекцій / укладач: С. В. Башлай. Суми, 2025. 135 с.

7. Економіка навколишнього середовища: методичні рекомендації щодо проведення практичних занять / уклад. С. В. Башлай. Суми, 2025. 83 с.

8. Економіка природокористування та організація управління в екологічній діяльності. Частина 1. Економіка природокористування : конспект лекцій / укл.: С. В. Башлай. Суми, 2025. 102 с.

9. Економіка природокористування та організація управління в екологічній діяльності. Частина 1. Економіка природокористування: методичні рекомендації щодо проведення практичних занять / укл.: С. В. Башлай. Суми, 2025. 62 с.

6.1.3 Інші джерела:

10. Економіка і організація виробництва: конспект лекцій / Н. Є. Скоробогатова, К. В. Петренко, Т. В. Іванова; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 107 с.

11. Сталый розвиток агробізнесу. І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань, О. М. Салавор, Є. Б. Шаповалов, М. А. Галабурда, О. В. Ничик, О. В. Мартинюк. Київ. НУХТ, 2022. 337 с.

12. 1. Монастирський В. Р. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу: навч. посібник. ННВК «АТБ», Львів, 2022. 200 с.

13. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти : підручник / І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань, О. М. Салавор, Є. Б. Шаповалов, М. А. Галабурда, О. В. Ничик, О. В. Мартинюк. Київ : НУХТ, 2022. 337 с.

6.2 Додаткові джерела:

1. Башлай С. В., Нагорний В. В. Концепція сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2021. № 24. С. 23-36. DOI: 10.33813/2224-1213.24.2021.2.

2. Башлай С. В., Вдовіченко О. Г., Нагорний В. В. Сталість ресурсів та відновлювальна енергія: шляхи до зеленої економіки. *Наукові перспективи*. 2023. Вип. 11(41). С. 461-473. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-461-473](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-461-473).

3. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.

4. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний портал URL: <http://www.menr.gov.ua>

5. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.

6. Bashlai S. Transformation of tools of environmental economy to stimulate rational land use // Intellectual capital is the foundation of innovative development: Economics, Management and marketing, Tourism, Education, Philology, Jurisprudence, History, Medicine: monographic series «European Science». Book 10. Part 3. P. 8-27. DOI: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2022-10-03-018>.

7. Mishenin Y., Koblianska I., Yarova I., Kovalova O., Bashlai S. Food security, human health, and economy: a holistic approach to sustainable regulation. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol. 9. No. 4. Pp. 50-78. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.04.03>.

8. RealClimate. Climate Science from climate scientists. URL: <http://www.realclimate.org>.

9. Sustainable Development Goals in agriculture and responsible investment: A comparative study of the Czech Republic and Ukraine / Alex Plastun, Inna Makarenko, Tetiana Grabovska, Ricardo Situmeang, Serhii Bashlai. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19(2). P. 65-76. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(2\).2021.06](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(2).2021.06).

6.3 Програмне забезпечення:

Стандартні пакети прикладних програм MS Office (MS Excel, MS Word, MS PowerPoint).